

DISPAREUNIJA PO GIMDYMO

Darbo autorė. Gabija VILUTYTĖ (V kursas).

Darbo vadovė. Asist. dr. Diana BUŽINSKIENĖ, VU MF Klinikinės medicinos institutas, Akušerijos ir ginekologijos klinika.

Darbo tikslas. Apžvelgti mokslinę literatūrą apie dispareunijos po gimdymo paplitimą, rizikos veiksnius.

Darbo metodika. Literatūros apžvalga atlikta naudojantis *PubMed* duomenų baze. Naudoti raktiniai žodžiai „*dyspareunia*“, „*sexual pain*“, „*painful intercourse*“, „*painful coitus*“, „*postpartum*“, „*after*“, „*following*“, „*childbirth*“, „*labour*“, „*parturition*“, „*delivery*“ ir jų deriniai.

Rezultatai. Dispareunija – su lytiniais santykiais susijęs rekurentinis ar persistuojantis diskomfortas/skausmas genitalijų srityje, atsirandantis prieš lytinius santykius, jų metu ar po lytinės sueities. Tai simptomas, galintis turėti reikšmingos įtakos moters lytinei, emocinei sveikatai, tarpusavio santykiams ir gyvenimo kokybei. XXa. pirmoje pusėje, įsivyravus S. Freud idėjoms, disporeunija buvo nurodoma kaip „isterijos“ simptomas, VI-ajame dešimtmetyje disporeunijos diagnozė įtraukta į pirmąjį „*Psichikos sutrikimų diagnostikos ir statistikos vadovo*“ (angl. *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 1st Edition* (DSM-I)) leidimą. Pastaruoju metu, vertinant disporeunijos etiologiją pirmiausia turėtų būti ieškoma organinių skausmo priežasčių, o psichoseksualinės kilmės disporeunija (DSM-V priskiriama genitopelvinio skausmo ir penetracijos sutrikimui angl. *genito pelvic pain/penetration disorder* (GPPPD)) yra diagnozė, nustatoma atmetimo būdu. Dažnai disporeuniją sąlygoja fizinių ir psichologinių priežasčių kombinacija. Dispareunija pagal tai, kada atsirado pirmą kartą, gali būti klasifikuojama į pirminę arba antrinę (pvz., po gimdymo), o pagal patiriamą diskomforto lokalizaciją – paviršinę (vulvos srityje, ties makšties įeiga) arba giliają (makštyje, dubens dugne). Dispareunijos paplitimas 16–74 metų amžiaus lytiškai aktyvių moterų grupėje sudaro 7,5%. Vertinant sisteminės apžvalgos ir metaanalizės rezultatus, bendras disporeunijos po gimdymo paplitimas siekia net 35%. Sumažėjęs lytinis potraukis ir disporeunija yra dažniausios lytinės disfunkcijos po gimdymo priežastys. Stebima tendencija, jog disporeunijos po gimdymo paplitimas, ilgėjant laikotarpio po gimdymo trukmei, mažėja, tačiau problema išlieka reikšminga. Metaanalizės duomenimis, disporeunijos paplitimas po 2–6 mėn. po gimdymo siekia 43%, o po 6–12 mėn po gimdymo sumažėja iki 22%. Kanadoje atlikto kohortinio tyrimo duomenimis, po 24 mėn. po gimdymo, disporeunijos paplitimas tarp tiriamųjų siekė 11,9%. Nors tyrimai rodo, jog laikotarpiu po gimdymo didelė dalis moterų susiduria su lytinės sveikatos problemomis, tačiau Glazener et al. ir Barret et al. atliktų tyrimų rezultatai atskleidė, jog atitinkamai tik 7–13% ir 15% tiriamųjų pačios savo iniciatyva kreipėsi pagalbos į sveikatos priežiūros specialistus. Be to, atlikti tyrimai rodo, jog labai maža dalis gydytojų, akušerių

ar kitų sveikatos priežiūros specialistų aktyviai klausia moterų apie lytinę sveikatą. Statistiškai reikšmingai su dispareunija po gimdymo susiję veiksniai yra: akušerinis tarpvietės vientisumo pažeidimas (didelio laipsnio tarpvietės plyšimai, epiziotomija), instrumentinis gimdymo užbaigimas, maitinimas krūtimi, depresija po gimdymo, dispareunija prieš nėštumą. Maitinimo krūtimi ryšį su dispareunija po gimdymo galima paaiškinti hormoniniais pokyčiais moters organizme žindymo laikotarpiu – sumažėjusi estrogenų produkcija lemia makšties sausumą, natūralios lubrikacijos stygių lytinės sueities metu. Rekomendacijos dėl lubrikantų naudojimo gali užkirsti kelią dispareunijos atsiradimui žindymo laikotarpiu. Pastebėta, jog didesnę dispareunijos po gimdymo riziką turi ir rūkančios moterys – rūkymas taip pat mažina cirkuliuojančių estrogenų kiekį. Kinijoje atlikto kohortinio tyrimo rezultatai parodė, jog moterims, kurioms gimdymo metu taikyta epidūrinė nejautra, dispareunija po gimdymo nustatyta statistiškai reikšmingai dažniau, tačiau reikalingos didesnės imties tyrimai apdūrinės nejautos poveikiui vertinti. Naujausiais Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, cezario pjūvio operacijų skaičius (CPO) visame pasaulyje reikšmingai padidėjęs ir toliau sparčiai didėja. Literatūros duomenimis, viena dažniausiai pasitaikančių priežasčių, dėl kurių moterys pageidauja gimdyti per CPO, yra baimė, jog gimdymas natūraliais takais gali turėti neigiamų pasekmių lytiniam gyvenimui po gimdymo. Atlikta daug tyrimų, siekiant įvertinti ryšį tarp gimdymo būdo ir dispareunijos po gimdymo, tačiau atlikus metaanalizę statistiškai reikšmingo ryšio nerasta.

Išvados. Dispareunija po gimdymo yra dažna patologija ir turi reikšmingos įtakos moters gyvenimo kokybei. Svarbu, kad sveikatos priežiūros specialistai aktyviai kalbėtų apie lytinę sveikatą, išmanytų dispareunijos po gimdymo priežastis, rizikos veiksnius, diagnostikos ir gydymo galimybes.

Raktažodžiai. Dispareunija po gimdymo; skausmingi lytiniai santykiai; skausmingas lytinis aktas; lytinė disfunkcija.